

проблеми економіки. – 2009. - №5. – С.136-144; [Електронний ресурс] Режим доступу: [http://www. finansoviriski.ru](http://www.finansoviriski.ru)

3. Аналітичні огляди [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vet-al.if.ua>

4. Управління фінансовими ризиками держави [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/921>

5. Матвійчук А. В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності: Монографія. – Вінниця, 2002. – С. 36.

***Аннотація.** Рассмотрена сущность риска ликвидности. Выделены механизмы и инструменты управления рисками в аграрном секторе. Охарактеризованы проблемы неплатежеспособности и низкой ликвидности сельскохозяйственных предприятий. Выделены основные факторы возникновения риска ликвидности в аграрных предприятиях.*

***Ключевые слова:** аграрный сектор экономики, платежеспособность, ликвидность предприятия, риск, оборотные активы, обязательства.*

***Summary.** Essence of risk of liquidity is considered. Mechanisms and management instruments are distinguished risks in an agrarian sector. The problems of insolvency and subzero liquidity of agricultural enterprises are described. The basic factors of origin of risk of liquidity are distinguished in agrarian enterprises.*

***Keywords:** agrarian sector of economy, solvency, liquidity of enterprise, risk, circulating assets, obligations.*

УДК 339.137.2:637.12

Устік Т.В., к.е.н., доцент,
Сумський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

***Анотація.** В статті проведено теоретико-методичний аналіз функціонування молочного підкомплексу. Обґрунтовано рекомендацій щодо розв'язання економічних проблем шляхом розвитку конкурентоспроможності підприємств, які беруть участь у виробництві та формуванні вартості молока і молочної продукції.*

***Ключові слова:** конкурентоспроможність, молочна продукція, молокопереробні підприємства, сільськогосподарські підприємства.*

Постановка проблеми: Загальновідомо, що молочна продукція – одна з найважливіших складових формуванні продовольчої безпеки країни. Тому

проблеми розвитку молочної галузі, конкурентоспроможності підприємств мають не лише економічну, а й соціальну та політичну вагомість.

Розвиток економічних відносин у молочній галузі характеризується тим, що формування ціни на молочні продукти починається з кормової бази для тваринництва і закінчується упаковкою готової продукції для реалізації. Тому неефективність державного регулювання економічних процесів у сфері АПК, системи розподілу доходу від реалізації кінцевої продукції між учасниками процесу створення вартості молока і молокопродуктів, призводить до збитковості ведення молочного тваринництва, порушення міжгалузевого балансу, низької ефективності дії ринкового механізму. [1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранність категорії конкурентоспроможності підприємства зумовлює значну увагу до неї з боку вчених-економістів. Дослідженню функціонування молоко продуктового підкомплексу присвячено ряд наукових праць вчених економістів-аграрників: В.І.Бойка, В.М.Бондаренка, С.В.Васильчака, О.Д.Гудзинського, А. Д. Діброви, Л.А.Євчук, С.М.Кваші, О.А.Козак, М.Й.Маліка, М.П.Коржинського, В.О.Пабата, М.К.Пархомця, П.Т.Саблука, Н.Г.Фатюхи, В.П.Чагаровського, Н.І.Шиян, В.М.Яценка та інших вчених. Однак результатів вивчення проблем конкурентоспроможності підприємства як однієї із характеристик його загального економічного стану, особливо у молокопродуктовому підкомплексі АПК, у доступній для аналізу економічній літературі практично не трапляється.

Ціль роботи. Метою статті є теоретико-методичний аналіз функціонування молочного підкомплексу, обґрунтування рекомендацій щодо розв'язання економічних проблем шляхом розвитку конкурентоспроможності підприємств, які беруть участь у виробництві та формуванні вартості молока і молочної продукції.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність підприємства залежить від впливу багатьох чинників, які поділяються на такі, що впливають на внутрішнє і зовнішнє середовище, в якому функціонує підприємство. Знаючи ці чинники, можна окреслити основні шляхи подальшого розвитку

підприємств. Відповідно, проводячи аналіз конкурентоспроможності необхідно знати особливості функціонування що здійснюють на нього вплив.

Молокопродуктовий підкомплекс як об'єкт аналізу і прогнозування має наступні особливості [2]:

- орієнтований на задоволення потреб населення в конкретних видах продукції, тому аналіз і прогноз виробництва можуть включати вивчення динаміки і структури потреб, платоспроможного попиту методом співставлення фактичного споживання і раціональних норм;

- він є складним багатогалузевим формуванням, що породжує багато різноманітних зв'язків, матеріальних, фінансових та інших пропорцій між його структурними складовими. Тому при розробці його перспективного розвитку необхідно враховувати рівень розвитку, динаміку та інтенсивність міжгалузевих зв'язків;

- використовує загальні для всього АПК неспеціалізовані виробничі ресурси (капітальні вкладення, основні фонди, трудові ресурси та ін.);

- його можна розчленити на ряд територіальних ланок із специфічними природно-кліматичними і соціально-економічними умовами, які мають бути відображені в аналітичних розрахунках, пов'язані зі загальними тенденціями розміщення продуктивних сил країни;

- аграрна частина підкомплексу представлена декількома категоріями господарств (сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті господарства населення тощо), кожна із яких має свою специфіку в організації, обліку і плануванні виробництва, що має бути відображено в системі планових показників.

Одним із важливих чинників, що впливають на конкурентоспроможність підприємств, є якість сировини та її доступність для виробників молочної продукції. Аналізуючи інформацію Держкомстату за звітні роки. по Сумській та полтавській областях області, можна помітити тенденцію зменшення кількості корів і обсягів виробництва молока. Постійне щорічне зменшення дійного стада Сумщини з 136.1 тис. гол. у 2006 р. до 98,2 тис. у 2010 р.

призвело до зменшення кількості молока з 487,1 тис. т у 2006 р. до 430,5 тис. т у 2010 р. Подібна ситуація і в Полтавській області де поголів'я за вказані роки зменшилось на 16,5 %, і склало у 2010 році 137,4 тис. гол, а виробництво молока зменшилось на 12 % і становить 701 тис. т.

Змінилося співвідношення між виробниками та реалізацією молока, якщо у 1990 р. в особистих господарствах населення утримувалося лише 11,1 % поголів'я корів, то у 2011 році в Сумській області цей показник склав 58 %.

Таблиця 1

Реалізовано молока та молочних продуктів за всіма напрямками за 2011 рік

	Реалізовано - всього		у тому числі за напрямками									
	обсяг, т	2011р. у % до 2010 р.	переробним підприємствам		населенню в рахунок оплати праці		пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв (часток)		на ринку, через власні магазини, ларьки, палатки		за іншими напрямками	
			кількість, т	питома вага напрямку, %	кількість, т	питома вага напрямку, %	кількість, т	питома вага напрямку, %	кількість, т	питома вага напрямку, %	кількість, т	питома вага напрямку, %
Україна	2061254	102,9	1949483	94,6	4869	0,2	554	0,0	36990	1,8	69358	3,4
у тому числі:												
Полтавська область	294695	92,7	283006	96	321	0,1	15	0,0	792	0,3	10561	3,6
Сумська область	124870	98,5	120923	96,9	143	0,1	4	0,0	1160	0,9	2640	2,1

Господарства населення не мають необхідних матеріальних і технічних ресурсів та технологічних навичок для виробництва молока високої якості. Молоко вищого гатунку можна отримати лише на сільськогосподарських підприємствах, адже молоко такої якості передбачає технологію без участі людського чинника. Проблеми з якістю молока відображають порушення санітарно-гігієнічних умов його виробництва, охолодження після доїння, неналежний первинний контроль якості, порушення умов транспортування.

Вимоги як до якості сировини, так і до готової молочної продукції в розвинутих країнах світу значно вищі, ніж в Україні. Приведення показників якості молочної продукції до відповідності вимогам закордонних стандартів є одним з основних чинників підвищення рентабельності виробництва, оскільки зростає ціна.

Таблиця 2

Ціни реалізації молока та молочних продуктів за всіма напрямками у 2011 році, грн за тону

	Реалізовано - всього		за напрямками				
	ціна, грн за тону	2011р. у % до 2010 р.	переробним підприємствам	населенню в рахунок оплати праці	пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв (часток)	на ринку, через власні магазини, ларки, палатки	за іншими напрямками
Україна	3041,6	103,5	3027,2	2690,1	2598,7	3709	3118,9
Полтавська область	3059,5	96,4	3064,7	2451,1	2086,7	2958,7	2947,1
Сумська область	2928,5	101,2	2920,8	2025,2	2125	3960,4	2874,7

Вирішенню цієї проблеми допоможе створення мережі заготівельних пунктів із сучасним холодильним устаткуванням, необхідним лабораторним устаткуванням з контролю якості сирого молока на вміст антибіотиків, пестицидів, рослинних замінників, фальсифікату молока водою тощо.

За останні п'ять років спостерігається зміна пріоритетів виробництва продукції, значно зменшилось виробництво ресурсомістких продуктів, таких як масло вершкове та сири жирні, що є результатом зменшення купівельної спроможності населення внаслідок постійного зростання темпів інфляції й економічної кризи в державі та впровадження Росією обмежень до ввозу молочних продуктів на свою територію. [4]

Підвищення конкурентоспроможності виробництва молочних продуктів доцільно здійснювати шляхом формування кластерів або вертикально інтегрованих компаній, в структуру яких будуть входити власний

тваринницький комплекс з усім необхідним устаткуванням для утримання тварин, доїння та первинної обробки молока, молокопереробні підприємства та торгівельна мережа для збуту продукції.

Одним з головних чинників, що на сучасному етапі зумовлює неконкурентоспроможність продукції вітчизняного молочного скотарства, є високий рівень ресурсозатрат на її виробництво. Більшість резервів ощадливості ресурсів при виробництві молока не потребують додаткових капітальних вкладень, проте не використовуються через некомпетентність, безвідповідальність керівників та спеціалістів господарства, обслуговуючого персоналу ферм щодо організації виробничого процесу, дотримання технологічної дисципліни.

Менш затратному утриманню худоби сприяє оптимальна структура стада, яка передбачає, що серед корів різного віку, найбільшу частку становлять найбільш продуктивні корови – 4-5 лактація, а ремонт стада первістками складає 25 %. Порушення цих пропорцій призводить до зменшення рівня продуктивності молочної ферми. Важливим чинником ресурсозаощадження при виробництві молока є зниження затрат праці на одиницю продукції. Кількість корів у розрахунку на одного працівника молочного скотарства – основний критерій оцінки досягнутого рівня затрат праці при виробництві молока.

Значна економія трудових витрат відбувається за безприв'язного способу утримання корів. За прив'язного способу персонал витрачає у 5,5 раза більше енергії на доїння корів, у 3,6 раза більше на роздачу концентрованих кормів, у 1,5 раза більше на чищення тварин і прибирання кормового проходу. Такі операції, як чищення стійл і проходів, годівниць, прив'язування і відв'язування тварин за безприв'язного способу взагалі виключаються, за рахунок чого у персоналу більше часу витрачається на догляд за тваринами. [5]

Висновки. Таким чином, можемо констатувати, що результати виробництва молока та його конкурентоспроможність залежать від впливу комплексу економіко-організаційних чинників. Окрім зазначених вище вони

можуть включати організацію управління, систему планування, маркетинг, механізм лізингу та оренди, реорганізацію та реструктуризацію господарства і форми власності, фінансово-кредитний механізм підприємства, ціноутворення, страхування підприємницького ризику та ін. Все це і складає базис для проведення подальших досліджень у вказаному напрямку.

Література

1. Ємцев В. Конкуреноспроможність молокопереробних підприємств України / В. Ємцев // Продовольча індустрія АПК. - №3. – 2011. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Piark/2011_3/11viedeu.pdf

2. Погребняк І. І. Чинники формування конкурентоспроможності підприємств молокопродуктового під комплексу / Погребняк І. І. // Інноваційна економіка. – №1. – 2011. – С. 88-92.

3. Чуйко Н. В. Ефективність виробництва молока при різних способах утримання корів /Н.В. Чуйко // Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія "Економічні науки". - № 11. – 2010. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnau_ekon/2010_11/pdf/25.pdf

4. Бондаренко Є. В. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств / Продуктивність агропромислового виробництва (економічні науки). - № 9. – 2011. - С. 51-53

5. Галак Я. М. Стратегічні орієнтири розвитку та підвищення конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу: реалії та перспективи / Галак Я.М., Івашків І.М., Івашків Т.С. // Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія "Економічні науки". - № 5. – 2011. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnau_ekon/2011_5/pdf/15.pdf

Аннотація. В статті проведено теоретико-методический аналіз функціонування молочного підкомплексу. Обосновано рекомендації по решению економіческих проблем путем развития конкурентоспособности предприятий, участвующих в производстве и формировании стоимости молока и молочной продукции.

Ключевые слова: конкурентоспособность, молочная продукция, перерабатывающие предприятия, сельскохозяйственные предприятия.

***Summary.** In the article the theoretical and methodological analysis of the functioning of dairy subcomplex. Substantiated recommendations for solving economic problems through the development of the competitiveness of enterprises involved in the production and formation of value of milk and dairy products.*

***Keywords:** competitiveness, dairy products, dairy companies, agricultural enterprises.*

УДК 351:323.326:323.333

Усюк Т.В., аспірант
Житомирський національний агроекологічний університет

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Анотація.** Висвітлено основні проблеми функціонування підприємницьких формувань в сільській місцевості. Проаналізовано вплив державної підтримки на фінансовий стан, ефективність діяльності та показники розвитку сільського підприємництва.*

***Ключові слова:** асигнування, державна підтримка, інституція, організаційно-правова форма господарювання розвиток, сільське підприємництво, підприємницьке формування*

Постановка проблеми. Першочерговим завданням розвитку підприємництва в сільській місцевості є сприяння зайнятості селян. Разом із цим, створення підприємницьких формувань забезпечує насичення ринку сільськогосподарською і несільськогосподарською продукцією, товарами і послугами, ефективне використання місцевих природних ресурсів та соціально-культурне відродження сільських населених пунктів. Однак, ефективність підприємницьких структур унеможлиблюється через складність умов посттрансформаційного періоду та неспроможності держави сприяти рівноправному їх розвитку. Відтак, без належної державної підтримки, своєчасних інституційних впроваджень та відповідного впливу регулюючих інститутів на розвиток підприємництва виникає реальна загроза припинення виробничо-господарської діяльності підприємств у сільській місцевості.

Внаслідок цього, сільське підприємництво, як рушійний чинник відродження села, не в змозі стати дієвим інституційним суб'єктом ринку, відтак потребує впровадження дієвих заходів державного регулювання та підтримки. З огляду на це, першочергового значення у вирішенні даної